

CONDIȚIILE DE FOND ALE VALIDITĂȚII CONTRACTULUI DE MANDAT COMERCIAL

Alexandru CUZNEȚOV,
doctor în drept, conferențiar universitar (USM)

Commercial term contracts are hit and conditions of its validity. In this article we will analyze what are the fundamental conditions of its validity, through the prism side comercialității.

Keywords: commercial contracts; business law; commercial contract of mandate; substantive validity of the contract.

Pentru a fi valabil încheiat, contractul de mandat comercial trebuie să îndeplinească condițiile cerute pentru orice contract, și anume, **condițiile de fond** și **condițiile de formă**.

În contextul prezentului articol, vom analiza condițiile de fond ale validității contractului de mandat comercial.

Condițiile de fond sunt: consimțământul și capacitatea părților, obiectul și cauza contractului [1].

Întrucât problemele generale privind aceste condiții sunt aceleași, ca și cele ale mandatului civil, în cele ce urmează vom evoca numai unele aspecte care interesează activitatea comerciantului.

O condiție esențială în acest sens, după cum am mai menționat, este **consimțământul**. Fiind un contract consensual, contractul de mandat comercial se consideră încheiat în momentul acordului de voință al mandatarului și mandantului [2].

Pentru a fi valabil consimțământul, manifestarea de voință trebuie să fie neviată de eroare, dol sau violență. Viciul de consimțământ care afectează voința mandatarului produce efecte directe asupra voinței mandantului, și reciproc, dolul comis de mandatar produce efecte față de mandant. Dreptul de a invoca viciul de consimțământ îl are numai victima [3].

Acceptarea mandatului comercial nu îmbracă întotdeauna forma expresă, ea putând fi și tacită, însă neîndoelnică, rezultând din executarea însărcinării date. Totuși, simpla tăcere, neurmată de începerea executării mandatului, nu poate fi interpretată ca o acceptare [4].

Mandatul tacit trebuie să rezulte din împrejurări de fapt care fac neîndoelnică intenția părților [5].

Consecvent respectării principiilor celerității și rigurozității în dreptul comercial, legiuitorul a instituit, în sarcina celui responsabil de executarea mandatului, obligația de a răspunde cu promptitudine mandantului, în cazul în care decide să refuze însărcinarea ce i s-a dat, înștiințându-l pe acesta în cel mai scurt termen posibil despre refuzul său [6].

Totodată, legea obligă comerciantul să păstreze bunurile care i s-au expediat pe seama mandantului, până ce acesta va putea să ia măsurile necesare [7].

În caz de întârziere în luarea măsurilor privind bunurile expediate, comerciantul poate cere punerea bunurilor sub sechestrul judiciar sau vânzarea lor, în condițiile prevăzute de lege [8].

Dacă bunurile trimise de mandant mandatarului reprezintă mărfuri, mandatarul este obligat să ia toate

măsurile necesare pentru a evita cauzarea unui prejudiciu mandantului, și anume: să verifice starea în care se găsesc bunurile în urma transportării lor, iar dacă această stare nu ar corespunde descrierilor prevăzute în scrisoarea de trăsură ce le însoțește, să ia toate măsurile prevăzute de lege în scopul conservării acțiunilor mandantului față de cărauș. În cazul în care mandatarul nu ia aceste măsuri, el va răspunde pentru aceste mărfuri din cont propriu, prezumându-se că ele au sosit în starea în care au fost descrise în documentul de transport [9].

O altă condiție de validitate a contractului de mandat comercial este **capacitatea părților**.

Pentru încheierea contractului de mandat comercial, trebuie să fie îndeplinite condițiile de capacitate cerute de lege.

Mandantul trebuie să aibă capacitatea de a încheia el însuși actele juridice care urmează a fi încheiate în numele său de către mandatar. Cum aceste acte juridice sunt, prin definiție, fapte de comerț pentru mandant, înseamnă că mandantul trebuie să aibă capacitatea de a încheia acte de comerț. Având calitatea de comerciant, mandantul trebuie să aibă capacitatea deplină de exercițiu [10].

Conform unor surse, capacitatea mandantului se apreciază în funcție de natura actului juridic pe care urmează să-l încheie prin mandatar (act de administrare, act de conservare sau act de dispoziție) [11]. Prin urmare, după cum am mai menționat, el trebuie să fie capabil de a contracta el însuși actul pentru încheierea căruia îl însărcinează pe mandatar.

În privința mandatarului, în toate cazurile, acesta trebuie să aibă capacitatea deplină de exercițiu. Mandatarul trebuie să aibă capacitatea de exercițiu deplină pentru a fi în măsură să încheie acte juridice personal, în numele și pe seama altuia, fără însă ca legea să-i ceară și calitatea de comerciant [12], întrucât el nu încheie acte de comerț în nume propriu, ci în numele și pe seama mandantului [13]. Capacitatea deplină de exercițiu a mandatarului este necesară, întrucât acesta trebuie să manifeste un consimțământ valabil în procesul exercitării mandatului și în momentul încheierii unor acte juridice.

În doctrină s-a făcut observația că „în ceea ce privește capacitatea personală necesară pentru încheierea valabilă a contractului, e relevantă capacitatea reprezentantului, căci actele încheiate de reprezentant nu trebuie să depășească sfera actelor pentru care este capabil reprezentatul” [14].

Cât privește calitatea voinței, buna sau reaua-credință la încheierea actului juridic, se raportează la persoana reprezentantului mandatar și la terț [15].

Întrucât, în principiu, mandatul are caracter consensual, consimțământul părților nu trebuie să îmbrace vreo formă specială, el trebuind să îndeplinească condițiile prevăzute de lege pentru validitatea oricărei convenții, adică [16]:

- să existe;
- să emane de la o persoană capabilă, care are discernământ;
- să fie făcut cu intenția de angajament juridic, și nu în glumă (*jocandi causa*) sau cu rezervă mentală (*reservatio mentalis*) cunoscută de cealaltă parte sau sub condiție potestativă pură (angajamentul urmând să fie executat la liberul arbitru al părții care îl exprimă);
- să fie precis și clar exprimat în exterior, încât să poată ajunge la cunoștința persoanei (părții) căreia îi este adresat (*Voluntas in mente retenta intui efficit*);
- să nu fie afectat de vicii de consimțământ (eroare, dol, violență).

Viciul de consimțământ care afectează voința mandatarului produce efecte directe asupra voinței mandantului și reciproc, dolul comis de mandatar produce efecte față de mandant. Dreptul de a invoca viciul de consimțământ îl are numai victima [17].

Este important să menționăm, de asemenea, că deoarece, mandatul se încheie „*intuitu personae*”, eroarea suprapersoanei mandatarului va atrage nulitatea mandatului [18].

Un element esențial al acordului de voință îl constituie oferta de a contracta. Valabilitatea acesteia este condiționată de caracterul real, licit și moral al cauzei.

Prin urmare, oferta de a contracta, ca parte componentă necesară, indispensabilă a acordului de voință, a consimțământului părților, trebuie să îndeplinească condițiile pe care legea le prevede pentru valabilitatea acestuia. Respectiv, aceasta trebuie să fie [19]:

- O manifestare de voință reală, serioasă, conștientă neviciată și cu intenția de angajament juridic.
 - Fermă, fără rezerve, adică să exprime o propunere neîndoielnică, care prin acceptare să poată duce la încheierea contractului.
 - Neechivocă, adică să nu creeze dubiul destinatarului cu privire la natura ei. Oferta trebuie să fie astfel făcută încât destinatarul să aibă convingerea că este o ofertă de încheiere a unui contract, și nu un simplu element publicitar, spre exemplu.
 - Precisă și completă, adică să cuprindă toate elementele necesare pentru încheierea contractului, astfel ca acesta să poată fi încheiat doar prin simpla acceptare a ofertei.
- Ca parte componentă a acordului de voință, acceptarea ofertei, de asemenea, trebuie să îndeplinească condițiile generale ale consimțământului pentru a fi valabilă. În plus, acceptarea trebuie să îndeplinească și anumite cerințe specifice, și anume [20]:
- Să fie conformă cu oferta, adică să concorde cu aceasta.

– Să fie neîndoielnică, adică să exprime în mod cert, indubitabil voința destinatarului de a accepta oferta de a contracta.

– Să provină de la destinatarul ofertei, dacă a fost adresată unei persoane determinate.

– Să provină într-un timp util pentru a produce efectul juridic al încheierii contractului, deci înainte ca oferta să fi devenit caducă ori să fi fost revocată.

Vorbind despre obiectul contractului de mandat comercial, menționăm că acesta îl constituie tratarea afacerilor comerciale, adică acele acte și operațiuni, care sunt fapte de comerț. Ele trebuie să aibă acest caracter pentru mandant, deci vor fi considerate ca fapte de comerț toate actele și operațiunile mandantului comercial, în măsura în care ele nu sunt de natură civilă [21].

În doctrină s-a remarcat că actele juridice care se încheie în baza mandatului comercial se referă cel mai frecvent la vânzarea-cumpărarea de mărfuri [22].

În privința **obiectului** contractului, legea dispune ca acesta să existe, să fie determinant sau cel puțin determinabil, să fie licit, în circuitul civil, moral și posibil.

În toate cazurile, obiectul contractului de mandat îl pot forma numai actele juridice, nu și faptele materiale. Faptele materiale pot avea numai caracter accesoriu actelor juridice încheiate de mandatar [23].

În afara condițiilor generale, comune tuturor contractelor, cu privire la obiectul mandatului se impun următoarele precizări [24]:

– Mandatul are ca obiect încheierea de acte juridice de către mandatar. Dacă acesta îndeplinește și fapte materiale, actele sau faptele materiale vor avea caracter accesoriu (de exemplu, preluarea bunului care urmează a fi vândut de către mandatar, în numele și pe seama mandantului).

– Actele juridice cu caracter strict personal (de exemplu, testamentul) nu pot fi încheiate prin mandatar, ori alte declarații strict personale.

În privința întinderii mandatului, acesta poate fi general sau special. Mandatul este special, când se dă pentru o singură operațiune juridică (*procuratio unicus rei*) sau pentru anumite operații determinate, și general, când mandatarul primește împuternicirea de a se ocupa de toate treburile mandantului (*procuratio omnium bonorum*) [25].

Potrivit art. 1032 al Codului civil al Republicii Moldova, mandatul conceput în termeni generali nu conferă decât împuternicirea de a încheia acte de administrare și conservare. Împuternicirea de a încheia alte acte urmează a fi formulată numai printr-o clauză expresă, cu excepția mandatului autentificat notarial și dat în avans pentru incapacitatea mandantului [26]. De aici rezultă că puterile oferite mandatarului sunt supuse unei interpretări restrictive, fiind protejate de lege interesele mandantului.

Ținând seama de prevederile legale, pentru încheierea actelor de dispoziție, este necesară existența unui mandat special. Specializarea nu trebuie însă dusă la extrem, astfel încât mandatul este special dacă va indica natura operației juridice și obiectul ei [27].

Indiferent de întinderea mandatului (general sau special), mandatarul nu poate depăși limitele puterilor ce i-au fost conferite de mandant. Mandatarul trebuie să se încadreze în limitele împuternicirii primite de la mandant. Dacă mandatarul încheie acte juridice prin care depășește limitele împuternicirii sale, atunci el va răspunde personal pentru prejudiciile cauzate atât față de mandant, cât și față de terțul cu care a contractat.

În literatura de specialitate, este menționat de asemenea că mandantul nu poate fi obligat față de terțul cu care mandatarul a contractat peste limitele împuternicirii, în afara cazului când a ratificat actul astfel încheiat [28].

Cât privește **cauza** contractului de mandat comercial, pornind de la faptul că acesta reprezintă un contract de reprezentare, este necesar să menționăm că, în multe cazuri, este esențială. Astfel, corecta determinare a cauzei ne poate permite să diferențiem contractul de mandat comercial ca contract de reprezentare, care presupune posibilitatea folosirii bunurilor de contractul de folosință, unde bunurile, de asemenea, apar ca obiect al folosinței. În acest sens, în contractul de mandat comercial folosirea bunurilor are drept scop asigurarea săvârșirii actului juridic în vederea căruia s-a încheiat contractul, dar în cazul contractului de folosință, folosința bunului constituie însuși scopul încheierii contractului [29].

Cauza contractului de mandat comercial, ca element de validitate a acestuia, reprezintă scopul urmărit de părțile contractante la încheierea actului. Conform cerințelor legii, cauza mandatului comercial, ca și a oricărui alt contract, trebuie să satisfacă următoarele condiții: să existe, să fie reală, să fie licită și, respectiv, morală.

Lipsa, falsificarea, ilicitatea sau imoralitatea cauzei fac ca obligația să fie nulă absolut.

Obligația este întemeiată pe o cauză falsă, când această obligație nu există în realitate, dar părțile nu au știut acest lucru și au crezut în existența ei. Este vorba practic de o eroare asupra existenței cauzei.

Cauza este, de asemenea, falsă, atunci când părțile au menționat o altă cauză decât cea adevărată.

Efectele falsității cauzei sunt aceleași ca și ale inexistenței acesteia, și anume, nulitatea absolută a contractului și a obligației.

Obligația întemeiată pe o cauză ilicită, adică contrară legii sau ordinii publice, ori imorală adică contrară bunelor moravuri este, de asemenea, nulă absolut. Illicitatea sau imoralitatea cauzei este o chestiune de fapt, lăsată la aprecierea suverană a instanței de fond [30].

Pornind de la cele menționate, concluzionăm că, pe lângă cerințele generale de valabilitate ale contractelor, pentru valabilitatea mandatului comercial, trebuie întrunite și unele condiții specifice, și anume: existența puterii de reprezentare (în cazul mandatului comercial cu reprezentare); existența intenției de a reprezenta sau de a contracta, adusă la cunoștința terțului contractant; manifestarea voinței valabile, liberă și neviciată a mandatarului.

Totodată, considerăm că pentru realizarea valabi-

lă a executării mandatului comercial, pe lângă voința valabilă, liberă și neviciată a mandatarului, relevantă ca o condiție de către doctrină, aceeași cerință trebuie întrunită și în persoana mandantului, în scopul împuternicirii altei persoane pentru a încheia un act juridic ale cărui efecte urmează a se produce în persoana și patrimoniul său.

Referințe:

1. Cristea S., Stoica C. *Drept comercial*. București: Lumina Lex, 2002, p. 177.
2. Angheni S., Volonciu M., Stoica C. *Drept comercial*. Ediția a 3-a. București: All Beck, 2004, p. 401.
3. Turcu I., Pop L. *Contracte comerciale. Formare și executare*. Vol. I. București: Lumina Lex, 1997, p. 129.
4. Motica R.I., Roșu C. *Drept comercial român și internațional*. Timișoara: Alma Mater, 1999, p. 194.
5. Motica Radu I., Moțiu F. *Contracte civile speciale. Teorie și practică judiciară*. București: Lumina Lex, 2000, p. 219.
6. Popa Nistorescu Cr. *Reprezentarea și mandatul în dreptul privat*, p. 185.
7. Cărpenu S.D. *Drept comercial român*. Ediția a III-a, revizuită. București: All Beck, 2000, p. 429.
8. Belu Magdo Mona-Lisa. *Op. cit.*, p. 110.
9. Motica Radu I., Popa V. *Drept comercial român și drept bancar*. București: Lumina Lex, 1999, p. 325.
10. Cărpenu S.D. *Op. cit.*, p. 430.
11. Belein Gh. *Op. cit.*, p. 130.
12. Angheni S., Volonciu M., Stoica C. *Op. cit.*, p. 401.
13. Roșu C. *Op. cit.*, p. 121.
14. Motica R.I., Popa V. *Drept comercial român și drept bancar*, p. 325.
15. Cristea S., Stoica C. *Op. cit.*, p. 178.
16. Florescu Dumitru C. *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor. Tratat*. Vol. I. București, 2002, p. 103.
17. Turcu I., Pop L. *Op. cit.*, p. 129.
18. Safta-Romano E. *Op. cit.*, p. 238.
19. Florescu Dumitru C. *Op. cit.*, p. 107.
20. *Ibidem*, p. 114.
21. Schiau I. *Curs de drept comercial*. Editura Rosetti, 2004, p. 291.
22. Deak Fr., Carpenaru St.D. *Contracte civile și comerciale*. București: Lumina Lex, 1993, p. 321.
23. Motica Radu I., Moțiu Fl. *Op. cit.*, p. 222.
24. Angheni S., Volonciu M., Stoica C. *O. cit.*, p. 401-402.
25. Deak Fr. *Op. cit.*, p. 143; Bălănescu I. Rosetti, Băicoianu Al. *Op. cit.*, p. 366.
26. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107-XV, din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial*, nr. 82-86/661 din 22.06.2002.
27. Hamangiu C., Rosetti Bălănescu I., Băicoianu Al. *Op. cit.*, p. 1008.
28. Motica R.I., Moțiu F. *Op. cit.*, p. 279.
29. Trofimov I. *Drept civil. Contractele civile*. Chișinău, 2004, p. 224.
30. Florescu Dumitru C. *Op. cit.*, p. 136.